ХЛОПСЬКА БІБЛІОТЕКА.

XIV.

РАДИКАЛЬНА ТАКТИКА

Часть I.

Написав

Др. ІВАН ФРАНКО.

Ціна 3 кр.

ЛЬВІВ, 1898.
Накладом редакціі „Громадського Голосу".
З друкарні Нар. Ст. Манецкого і Спілки
(Готель Жоржа).

ПЕРЕДМОВА.

Тактикою називає ся спосіб поступуваня одного чоловіка супроти иньших, одної партії супроти иньших. Не досить знати програму партії, а треба знати й єї тактику. Програма означує ціль, тактика показує дорогу, якою партія думає йти, способи боротьби, яких хоче держати ся. Може бути програма найкраща, а тактика погана — і партія упаде не здобувши нічого. І противно, доброю тактикою осягають свою ціль звичайно і найменше поступові партії.

Певна річ, в головних нарисах тактика повинна випливати з програми партії, і се бачимо в нашій радикальній, хлопській тактиці. Вияснене тактики послужить по троха до виясненя програми, розвіє ріжні сумніви і непевности.

В отсій першій книжочці ми вияснюємо відносини нашої партії до анархістів і до жидів, бо такого виясненя домагають ся обставини. В дальшій части вияснимо відношенє радикальної партії до релігії і до попів. Далі підуть інші точки в міру потреби.

І. Франко.

I. РАДИКАЛИ і АНАРХІСТИ.

Огидний злочин безумного фанатика, Італіянця Люккені, котрого жертвою впала на вольній швайцарській землі нічим неповинна, високо освічена і високо гуманна та чоловіколюбна цісарева австрийська Єлисавета, дає причину деяким несумлінним лайдакам ріжної масти, в сурдутах, мундурах і реверендах, бризькати піною на всі поступові напрямки в житю і політиці, на немилі їм партиі соціялістів і радикалів, немовби то Люккені був одним із їх табору. Вони не забувають при тім кликати уряд, щоби як найшвидше здусив усяку свободу і загасив просьвіту, бо, мовляв, тілько під пановапєм темноти і насильства простий народ буде спокійний і не посміє ані муркнути.

На се пророковапє треба сказати, що воно зовсім безглузде. Доказом може бути сам

Люккені. В Італіі пануючі верстви так докладно обдерли, отуманили і пригнобили простий народ по селах і по містах, відібрали йому не тілько средства до житя, але і всю політичну свободу, що йому лишає ся тілько одно — тікати з рідного краю за заробітком, а вся політика зводить ся у него также на одно, на сліпу, дику ненависть до всіх богатих, і заставляє його кидати ся з ножем, з бомбами і револьверами на невинних людей. Італіянці кидали бомби в Іспаніі, Італіянець забив президента французькоі републіки Карно, і тепер Італіянець позбавив житя жінку, зломану родинними нещастями, віддану тілько духовим інтересам, поезиі, штуці, істориі і доброчинности. Ось до чого доводить пановане здирства, темноти і безвстидного шахрайства в італіянськім краю! А подібне пановане в Угорщині чи не доводить і там до кровавих розрухів і диких вибриків звірячоі розпуки?

А тепер кілька слів про політичні погляди, до яких признає ся той злочинець. Він називає себе анархістом, т. є. чоловіком що хоче скасувати всі уряди, всяку власть, що хоче, аби кождий чоловік був сам собі паном і робив, що йому подобає ся. Можна собі думати про сей погляд як хто хоче, але се одно треба

сказати, що з соціялістичним поглядом він годить ся так, як огонь з водою, пристає до него так, як пястук до носа або як горбатий до стіни. Бо коли соціялісти, а за ними й радикали, хочуть упрощеня і скріпленя громадських звязків, що лучать людей з людьми, добиваютъ ся як найбільшої спільности між людьми, то анархісти бачуть в тій спільности найбільшу небезпеку для людського розвою і хочуть цілковитого її скасованя. Коли соціялісти і радикали бажають зміни, направи, вдосконаленя законів громадського і політичного житя, то анархісти раді би цілком знівечити і скасувати всякі закони і замісць них поставити саму тілько неограничену волю кождої одиниці.

Коли соціялісти і радикали вважають працю головним обовязком чоловіка і основою людського розвою, а основою своєї програми кладуть упорядкованє, орґанізацию праці таку, щоб чоловік чоловіка не кривдив і не користував ся плодами чужого труду, — то анархісти вважають працю нещастєм для чоловіка, а єї орґанізацию найбільшим ярмом, яке тілько могло би впасти на людський рід.

Якжеж супроти сего може тямучий і сумлінний чоловік говорити про якусь спільність між анархістами і радикалами? Можуть се го-

ворити тілько безсумлінні брехуни, котрі раді би те нещасте, що впало на наш цісарський Дім, використати для скріпленя і втвердженя свойого панованя.

Але нехай памятають отсе одно. Є ще одна важна ріжниця між анархістами і соціялістами та радикалами. Соціялісти і радикали працюють явно, старають ся пригорнути маси народа до своіх думок і до своіх орґанізаций. Вони закладають товариства, видають книжки і ґазети, скликають віча і збори, засідають у радах громадських, соймах і парляментах, одним словом — працюють леґально над зміною і поправою теперішніх відносин. Політична свобода є для них конечна, а всяке її ограниченє є для них шкідливе. Анархісти зовсім противно. Вони ніколи не обертають ся до широкоі маси народа, бо знають, що до їх поглядів можуть пристати тілько деякі засліплені або божевільні люде. Анархісти не завязують товариств, їм вистарчить одна-друга ґазетка видавана деенебудь у Швайцариі або в Америці, а коли й тоі не буде, то їм вистарчить устне порозуменє. Вони не потребують політичноі свободи в краю; противно, чим більший буде утиск, чим більша темнота, чим більше здирство, чим більша несправедливість, тим ліпше для них, бо тоді

вони можуть надіяти ся, що власне ті причини поцхнуть більше людей до розпуки, заведуть в ряди анархістів.

Нехай же не забувають ті круки, що нині кракають на радикалів і бажали би вирвати з коренем і ті невеликі народні права, які маємо досі, щоби тілько не дати народови радикалізувати ся, — що вони роблять прислугу комусь зовсім іншому. Радикалізм і социялізм може й виполете, а анархізм насадите!

II. РАДИКАЛИ і ЖИДИ.

Наші руcько-шляхотські і руcько-попівські ґазети привикли називати радикалів жидівськими запроданцями, жидівськими слугами, жидівськими спільниками і Бог зна ще якими жидівськими рідними братами. А коли радикали промовляють їм до сумліня, що прецінь так у живі очи брехати встидно, що требаж подати якийсь хоч найменший доказ на те, що говорить ся, то відповідають нам одно:

— А чомуж не виступаєте против жидів? Чому не бунтуєте нарід против тих найгірших наших ворогів?

Чому ми не виступаємо специяльно против жидів, яко жидів, се скажемо зараз, але тепер скажемо тілько одно. Навіть як би се було правда, що ми зовсім не виступаємо против жидів, то чи се є доказ, що ми маємо якусь спілку з жидами? Адже се так, як коли би я одної ночи не ночував дома, а мені закинули: а, ти не ночував тоді дома, а тої ночи там і там замордовано чоловіка, — значить, се ти його замордував. Гов, панове! Се може бути один признак, один слід, але ніколи не може бути доказом!

Але нашим великим патріотам байдуже, чи доказ готовий, чи ні. Їм аби болотом кидати, вище їх амбіция не йде. Вони кричать:

— Франко був при „Kurjerze Lwowskim," значить, він підкуплений жидами!

Чи „Kurjer Lwowski" є жидівське письмо, чи він підкупував кого і якою сумою підкупив Франка — се їм байдуже, сего вони не знають і не доходять. Аби болотом кинути, а там уже на кого впаде болото, той нехай обмиває ся, як уміє. Який чесний спосіб войованя! Але й сего їм мало. Ось один череватий патріот з Тернопільщини прибігає недавно до другого такого патріота з новиною:

— Знаєте, Франко властиво є жид, він властиво називав ся Френкель, а вихрестив ся тілько тоді, як мав брати слюб з христянкою!

Розуміє ся, що з таким людьми говорити про чесний спосіб войованя нема що. Лишає ся тілько просити Бога: хорони їх Боже від розмягченя мізку!

Але кількож то правди є в тім, що радикали не виступають против жидів? Як раз тілько, кілько в тім, що рак свище, а вош капляє. Ад же вся радикальна програма йде до того, щоби зробити неможливим пановане жидів і всяких дармоїдів над робучими людьми. Адже організуючи народні спілки радикали почали сильно витискати жидів із сел. Адже нема ані одного радикального віча, де би радикальні бесідники не остерігали людей перед жидівскими пявками. Адже нпр. Франко на пару літ перед Вахнянином знайомив читачів із змістом книжки дра Каро про лихву в Галичині, на пару літ перед дром Вітолдом Левіцким обчислював розміри завойованя великої посілости жидами, а рабін з Ясс Ліп ще в 1886 році головно против него написав свою брошуру „Die antisemitische Geisteskrankheit.“

Але правда, радикали не є антисеміти. Говоримо се явно і отверто. Ми не є ворогами жидів для того, що вони жиди, що походять з Палестини, що мають пейси і халати і пахнуть цибулею. Байдуже нам до сего і ми певно не будемо задля таких глупих причин ширити в народі ненависти против жидів, котрих величезна більшість в нашім краю ще біднійша і ще нещасливійша від наших селян. Ми дуже добре знаємо, до чого веде ширене такої сліпої ненависти. Он погляньте, до чого воно довело на Мазурщині! Попи і ріжні темні духи від давна клептіли там мужикови: жид твій найбільший ворог! жид тебе висисає, жид тебе руйнує, жида треба бити! І збаламучений мужик кинув ся на жидів, кинув ся бити жидівські вікна і склянки! І що з того вийшло? Ті самі, що його баламутили, потім накликали на него жандармів і військо, положено трупом кількаканацять людей, арештовано кілька сот, позасуджувано кількадесять на кримінал. А жидам що стало ся? Коли й потерпіли дещо, то хиба найбіднійші, зарібники та лапсердаки. Богатші, у котрих понищено і порабовано, сьміють ся в кулак, бо всю шкоду мусять їм люде звернути ще й з процентами. А найбогатших жидів, банкирів, капіталістів та фабрикантів при всій

тій історіі навіть не засвербіло. Їм ані волос з голови не спав, їх ніякий противжидівський розрух не досягне, бо вони сидять у столицях і загрібають зиски однаково і з християн і з бідних жидів.

Знаючи се все дуже добре чиж мали би радикали сумліне кликати народ против жидів для того тілько, що вони жиди? Ні, радикали кличуть і гуртують народ не против жидів, а против жидівського дармоїдства і визиску, против жидівскоі бути і збиткованя. Та ні, не против самого жидівського дармоїдства, але против усякого дармоїдства і визиску, обрізаного й необрізаного, хрещеного й нехрещеного, против усякоі бути і збиткованя, чи вони ходять у халаті, чи в мундурі, чи в реверенді. І виступаючи против жидів радикали вміють добре розріжнити і знають, що той жидівський лапсердак з пейсами в халаті і з цибуляним запахом є далеко меншим ворогом хлопа, ніж той цивілізований, уфракований і удекорований жидівський фінансіст, міліонер, спекулянт та гуртівник, що обертає міліонами, ходить по під руку з ґрафами та міністрами, котрому з любим усьміхом стискають руку біскупи та митрополіти! Против тих великих пявок виступають радикали найсильнійше. Вони бють на ті державні

і громадські порядки, що позволяють тим пявкам паношити ся і запевняють їм не тілько повну безкарність, але в додатку ще всякі почести, пошану і ордери.

Радикали знають ще одно. Хто скористав із мазурських противжидівських розрухів? Хлопи певно ні. Жиди коли не стратили, то й не зискали. А зискали маґнати, пани і єзуіти, ті найбільші вороги всякого робучого, а тим самим і руського народа. Через заведене виємкового стану вони зискали повну власть над бідним народом, позаборонювали всї людові і социялістичні ґазети, щоби борони Боже той народ не доходив до розуму, і силують ся здусити серед народа всякий свобідний рух, всяку вільну думку, всякий зарід політичного і духового житя. Ось правдиві здобутки противжидівських розрухів! Жидівським пявкам се також може вийти на користь, робучому народови ніколи, руському народови ніяким сьвітом. Тож ми кличемо до тих, котрі всею силою пруть радикалів до противжидівськоі аґітациі: Фарисеі і лицеміри! чи ви знаєте чи не знаєте, на чий млин горнете воду? Добре ще, коли не знаєте, в такім разі ви дурні і більше нічого. Але коли знаєте, то як вас назвати?

Та ба, радикали знають ще одно. Покажіть нам село, де би радикали йшли рука в руку з жидами. Не покажете такого села, але за те ми покажемо вам сотки сел, де попи вяжуть ся з жидами против радикалів, де попи виарендовують жидам церковні ґрунти, сади, сіножати. У нас є вже гарна збірка таких фактів, і ми просимо наших прихильників присилати нам таких фактів, імен і дат як найбільше, щоб ми при нагоді могли звязати все те свинство в одну вязанку і заткати нею рота нашим фарисеям. Радикали при виборах ніколи не вязали ся з жидівськими аґітаторами, а ви, патріоти-антісеміти, чи можете сказати се про себе? Радикали не кричать на жидів, але роблять свою роботу без жидів і против жидівських інтересів, а ви кипите на словах ненавистю против жидів, а без жида кроку не можете ступити, з жидівськими пявками братаєтесь! Се є ріжниця між нашим і вашим антисемітизмом.

ХЛОПСЬКА БІБЛІОТЕКА.

Доси вийшли і продають ся в редакциї „Громадського Голосу“ ось які книжечки:

1. Страйк чи бойкот (розпродано) . . . . . 2 кр.
2. Пята курія (розпродано) . . . . . 2 „
3. Як пан собі біди шукав . . . . . 5 „
4. Свинська конституція (розпродано) . . . 5 „
5. Двори і хати (розпродано) . . . . . 2 „
6. Радикали і радикалізм . . . . . 4 „
7. Програма р. укр. рад партії (розпродана). 2 „
8. Звірячий буджет . . . . . 2 „
9. Істория кожуха . . . . . 2 „
10. Хлопські пісьні . . . . . 10 „
11. Поясненє програми р. укр. рад. партії . . 10 „
12. Борба руського народа за волю при Б. Хмельницькім (ще не скінчене) . . . . . 10 „
13. Й. Шумлянський (ще не скінчене) . . . . 10 „
14. Радикальна тактика ч. I . . . . . 3 „

☛ *З нумерів 1, 4 і 5 ладить ся друге виданє* ☚

„Громадський Голос“

виходить 2 рази на місяць і коштує річно

1 р. 50 кр.

Адрес: *Львів, ул. Куркова ч. 7.*